

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIGA EKOLOGIK TARBIYA BERISH

Jumaniyozova Sevinchoy Farxod qizi

Urganch davlat universiteti talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6950957>

Annotatsiya. Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilariga ekologik tarbiya berish, sinfdan tashqari ekologik sayohat va tadbirlar uyushtirish, boshlan boshlang'ich sinf o'quvchilarini tabiatga mehr qo'ygan yosh avlod sifatida tarbiyalash haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar: ekologiya, tabiat, boshlang'ich sinf, qiziqish, sinfdan tashqari tadbirlar.

ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

Аннотация. В данной статье рассказывается об экологическом воспитании младших школьников, организации внеклассных экологических поездок и мероприятий, воспитании младших школьников как подрастающего поколения, любящего природу.

Ключевые слова: экология, природа, начальная школа, интерес, внеклассная работа.

ECOLOGICAL EDUCATION OF PRIMARY SCHOOL PUPILS

Abstract. This article talks about the environmental education of younger schoolchildren, the organization of extra-curricular environmental trips and events, the education of younger schoolchildren as the younger generation who loves nature.

Keywords: ecology, nature, elementary school, interest, extracurricular activities.

KIRISH

Sinfdan tashqari tadbirlar darslarda olingan bilimlarni kengaytirish, chuqurlashtirish va konkretlashtirish, tabiatni o'rganishga qiziqish uyg'otish, o'quvchilar faolligi va mustaqilligini rivojlantirish, vaqtdan tejamli foydalanish imkoniyatlarini beradi.

TADQIQOT MATERIALLARI VA METODOLOGIYASI

Sinfdan tashqari tadbirlarga turli xildagi bayramlar, viktorinalar, savol javob kechalari, sinflararo va maktablararo bellashuvlar (musobaqalar), uchrashuvlar kiradi. Ushbu tadbirlar jarayonida ham o'quvchilarga ekologik tarbiya berish mumkin. Tabiatshunoslik bo'yicha yo'lga qo'yilgan sinfdan tashqari tadbirlar o'quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirish vositalaridan biridir.

TADQIQOT NATIJALARI

Ekologik tarbiyaga doir sinfdan tashqari tadbirlar tashkiliy shakli, mazmuni, o'tkazish metodlari jihatidan xilma – xil bo'lishi kerak. U o'quvchilar tarkibi, yoshi qiziqishi va ehtiyojiga, maktabning tabiiy o'rami, yil fasli, xona va jixozlarga bog'liq. Sinfdan tashqari tadbirlarning bircha turlari bir – birlarini to'ldirishlari va takomillashtirishlari lozim. Boshlang'ich sinf o'quvchilariga ekologik madaniyatni shakllantirishning yo'llaridan biri sinfdan va maktabdan tashqari tarbiyaviy tadbirlar jarayonidir. Buning uchun bugungi kun o'qituvchisi izlanuvchan, harakatchan, ijodkor bo'lsa, u ta'lim bergan o'quvchilar har tomonlama yetuk, bilimdon bo'lishiga shubha yo'q. O'quvchi avvalo shuni esda tutib, tadbirlar mavzularini tuzishda mavzu mohiyatidan kelib chiqib uning mazmunini ochishga asosiy diqqat e'tiborini qaratmog'i lozim: "Inson onadan tug'ilib olamga kelgan birinchi daqiqalaridanoq tabiat ehsonidan bahramand bo'ladi. Ya'ni ilk bor havodan to'yib nafas oladi. Insonni ona tug'ib tarbiyalasa, tabiat o'stiradi. Shuning uchun uni "Ona – tabiat" deb ataladi. Ona tabiat mehrimizga, shafqatimizga zor bo'lib qoldi. Ko'pgina hayvonlar, turli nodir o'simliklar qirilib ketmoqda. Yakka-yu yagona Orol

dengizimiz ham halokat yoqasida turibdi. Biz hozirgi kunda har bir daraxt, buta, giyohga ehtiyotkorlik bilan munosabatda bo'lishimiz darkor. Yuqoridagi fikrlar bola ongiga yetib bora olsa, uning qalbida tabiatimiz halokatiga nisbatan achinish, mehr – shafqat, uni asrash hissi uyg'onsa – bu bizning, ya'ni o'qituvchilarning baxtimizdir”.

MUHOKAMA

Sinfdan tashqari o'qish jarayonida o'qituvchining asosiy vazifasi – o'quvchilarni ijtimoiy ommabop, tabiatshunoslik adabiyotini o'qishga ehtiyoj hosil qilishdan iborat bo'lmog'i lozim. Ekologik tarbiyani singdirishda ommaviy tarzda sinfdan tashqari ishlar, ekskursiyalar, konkurslar, diapozitiv va kinofilmlarni ko'rsatish bilan tematik kechalar, har xil tadbirlar, (“Qushlar bayrami”), (“Gullar bayrami”), daraxtlar o'tqazish va boshqalarni amalga oshirish katta ahamiyatga egadir. Ularni o'tkazishdan maqsad – sinfdan tashqari ishlarga iloji boricha ko'proq sonda o'quvchilarni jalb qilish, ularda qatnashishga qiziqish va xohishlarini uyg'otish, bolalar faolligini yo'lga qo'yishga yo'naltirilmog'i lozimdir. Ekologiya bo'yicha sinfdan tashqari ishlar va maktabdan tashqari ishlarda olingan bilimlarni kengaytirish, chuqurlashtirish va konkretlashtirish, atrof – muhitni o'rganishga qiziqish uyg'otish, O'quvchilar faolligi va mustaqilligini rivojlantirish, bo'sh vaqtni tashkil etish imkoniyatini beradi. Bu ishlarning tarbiyaviy ahamiyati ayniqsa kattadir. Ular o'quvchilar xulq – atvoriga ta'sir ko'rsatadi, moddiy dunyoqarashni va mehnat madaniyatini shakllantiradi, bilishga qiziqishini va mutaqil kuzatish ko'nikmalarini rivojlantiradi, jamoatchilik hissini va tabiatga muhabbatni tarbiyalaydi.

Demak sinfdan tashqari tadbirlar jarayonida o'quvchilarga ekologik tarbiya berish o'quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirish vositalaridan biridir. “Gullar bayrami” tadbiri yordamida bolalarni ekologik ruhda tarbiyalashning qulay imkoniyatlari yaraladi ushbu tadbir sinf yoki maktablararo o'tkaziladi. Tadbirga tayyorgarlik bir necha hafta oldin boshlanadi. Bolalar o'zlari o'stirib, parvarish qilayotgan turli gullar bilan tadbirga ishtirok etadilar. Bu tadbir vositasida bolalarga o'simliklarga nisbatan mehr ortadi ularni parvarish qilib, yanada ko'paytirishga o'rganadilar. Eng muhimi ekologiyani asrashga o'z hissalarini qo'sha olishga o'rganadilar.

XULOSA

Ta'lim jarayonida bolalarni tabiat bilan tanishtirishning va ularga ekologik tarbiya orqali ekologik madaniyatni shakllantirishning xilma – xil yo'llari mavjud. Mashg'ulotlar o'tkazish, o'yinlari o'ynash, ekskursiya, mehnat, kundalik hayoti shular jumlasidandir. Tabiatga doir dars va boshqa mashg'ulotlar bolalarga ta'lim va tarbiya berishning asosiy vositasi hisoblanadi. Dasturda belgilangan bilim va malakalarni tarbiyachi ta'lim tamoyillari asosida bolalar o'zlashtira oladigan qilib tashkil etadi. Kundalik hayotda kuzatish, o'yin mehnat vaqtida bolalarning shaxsiy bilimlari, tushuncha va tasavvurlari yig'ilib boradi. Ularni aniqlash va tizimlashtirish imkonini beradi. Bu mashg'ulotlarning ayrimlarida boshlang'ich bilimlar shakllantiriladi. Masalan: Endigina maktab ostonasiga qadam qo'ygan bola hali ko'p narsalarni ongli ravishda anglay olmaydi. U o'zi bilib bilmagan holda daraxt shoxlarini sindirish yoki maktab bog'ini bezab turgan gullarni sindirish tabiiy bir holdir. Har bir pedagog, xususan boshlang'ich sinf o'qituvchisi buni oldini ola bilmog'i darkor. Bu esa o'z navbatida ekologik madaniyatni tarbiyalashga ilk qadam hisoblanadi. Mashg'ulotlar davomida o'qituvchi bolaga o'simliklarning inson hayotida tutgan o'rnini sodda, hayotiy misollar yordamida tushuntira olishi lozim.

REFERENCES

1. Baratov P. Tabiatni muhofaza qilish. -T.: O'qituvchi, 1991.
2. Novikov Yu.I. Oxrana okrujayuey sredi. –M.: Vishaya shkola, 1987.
3. Egamberdiev R. Ekologiya. –T.: O'zbekiston, 1993.
4. Tursunov X.T. Ekolojiya asoslari va tabiatni muhofaza qilish. –T.: Saodat RIA, 1997.
5. Ergashev A., Ergashev T. Ekologiya, biosfera va tabiatni muhofaza qilish. –T.: Yangi asr avlodi, 2005.
6. To'xtaev A., Xamidov A. Ekologiya, biosfera va tabiatni muhofaza qilish. –T.: O'qituvchi, 1995.
7. Sh., Nabiev M. Inson va biosfera.-T.: O'qituvchi, 1995.
8. Tilovov T. Ekologiyaning dolzarb muammolari. –Qarshi: Nasaf,
9. To'xtaev A. Ekologiya.-T.: O'qituvchi, 1998.